

# UJ KELETT

ZSIDÓ • POLITIKAI • NAPILAP

## Karlsbad után

Uj nagy cselekvések kezdetének mondtuk a kongresszus elé írott cikkünkben a tizenkettedik cionista kongresszust és Weizmann Chaim záróbeszédében ezt mondja: „szám szerint a tizenkettedik, de jelentőségében első.” Ami azelőtt történt, a hikorú bizonytalan mozdulatai, a huszonnégy év határára megtörténtek a nagykorú első határozott lépései és ezzel a zsidó nép a kezdetelőtti időből eljutott végre a kezdehez. Ez a férfielét eleje, amikor minden szerv, minden ér, in, rost és ideg egységesen dolgozik egyért: magáért és életért. A tizenkettedik kongresszus két hét alatt hatalmas parlamentek évrevaló munkáját végezte el. Ötszázötven nagyszerű koponya, a nagyértelmű nép színe java, két hétbe gyömöszölt egy évet vagy talán még többet: mindent fel dolgozott és megoldott. Szükség volt erre a sürített és gyorsított eljárásra, mert a zsidó nép századokat mulasztott és aludt át, most a pillanatokkal órákat kell pótolni. A hatalmas kongresszusi anyag ugyszólván szüntelenül a kritika tüzei között: a tíz tisztított és világitott, a népakarat pörölye pedig lesújtott és acéllá kovácsolt. A végén már nem volt kritika, se gáncs, se nézeteltérés: egység volt. Menet is egyet akart mindenki, ha más eszközökkel is, jövet már az eszközökben is egység volt: el kell menni Palesztinába, azon az uton, amit a kezdetelőtti korban tizenegy kongresszus hagyománya kikövezett. Fel kell építeni Palesztinát minél hamarabb és oda kell engedni a munkához egész Jiszraelt, bármilyen uton zarándokol is az építéshez. A tizenkettedik kongresszus Weizmann szavai szerint „a cionista világ-szervezetet újraépítette és hatalmas egységgé kalapálta” — szerintünk ennél többet mivel: egységbe kezdte az egész zsidó népet. Ezért neveztetik majd a tizenkettedik elsőnek.

Az elmúlt huszonnégy év leggazdagabb korszaka az utolsó négy esztendő. Ezernyolcszázkilencvenhétől ezernyolcszázötvenhétig a megmozdulás, a csüggedetlen vágyakozás ideje, ezernyolcszázötvenhétől ötszáz megkapjuk a Balfour-nyilatkozatot, ezernyolcszázötvenhét-tavasán a sanremói békeokmányt, Karlsbad a négy legjobb év koronája és jogára s a jogar a zsidó népszuveren kezében kelet felé fordul, Erec Jiszrael felé, mint ahogy hosszú évszázadokon át az imádkozó nép tette. És Karlsbad a hid, amelyen át a szétszórt nép a galutból visszatér Cionba. Az ut nagy még ma is, de a hidon átjutottunk: idegen folyók sodra nem ragad többé magával. És ugyanez a hid, amely a galutból az őshazába visz, összeköti az egykor idegen világot is velünk. Londont, Párist, Washington és Rómát Jeruzsálemmel. Ma már nem is idegenek, mert látják a zsidó nép elpusztíthatatlan akaratát az élethez: már barátok. És egy új barát lép a régiekhez: Genf, amely második Sanremónk lesz, mert ott fogják véglegesíteni a sanremói okmányt, ott kapja meg a békenk a ratifikációt a népszövetség előtti. A tizenkettedik kongresszuson mondotta ki a belga delegátus, hogy „azentul népszövetség-politikát kell csinálnunk s a politikai határozat, kezdve a mandátumon a kisebbségi jogokig, egész sor kérdéssel kapcsolja magát a béke és konszolidáció eljövendő világhatalmasságához.

A tizenkettedik kongresszus — Sanremó és Genf között — megkapta zsidóothonnak Palesztinát és már a legnagyobbodott Palesztinát. A keleti határok nem probléma többé, fájdalom északon, ahol Franciaországé a hata-

lom, nem nyílt még meg az ősi föld. De meg fog nyílni. Ezen az északi földön vannak azok a hegyi vizek, amelyekre uj Palesztina-tervünk százezrek ipari jövőjét építette. A vízhasználati jog már a miénk, de ez nem elég: a joghoz föld is kell. Bizonyos, hogy a francia kormány a zsidó nép egységes akaratára, amely most Karlsbadban jelentkezett, változtat merev hajthatatlanságán. És nyilván a nemhivatalos francia áskálódások is megszűnnek. És az arab nép is elfogadja a testvéri jobbot, amelyet a kongresszus nyújtott neki. „S a két nagy sémita nép a nagy munkában egyesül.” Itt ott kemény szavak is elhangzottak, némelyek a kormányzót, a zsidó Sir Sámuel se kímélték: ezek is kellettek, bizvást meglesz a hatásuk és a kellő eredményük. „A zsidó tömegek letelepülési lehetőségei nem csorbíthatók, mondja

a kongresszus politikai határozata, az Erec Jiszraelbe való bevándorlás a zsidó nép érintetlen joga.” És joga a zsidó népnek a maga nemzeti szabadságaihoz, bárhol él is, ragaszkodni, követelni őket és küzdeni értük — a különböző békeszerződések már részben respektálták is ezeket a jogokat. Mert a galutországok zsidó nemzeti munkája elszakíthatatlan része a Palesztina-munkának és dolgozni csak az tud, aki minden izével érzi és kifelé is érezteni tudja zsidó nemzeti mivoltát. És tul a jogokon, a szeretteken és a megszerzendőkön, uj nagy kötelesség hárul a zsidóságra: felépíteni az országot, arca verejtékével, szíve vérével, az eszével és a pénzével. Ami Karlsbad előtt is kötelesség volt, de Karlsbad után szívszorta az. A világ most már fokozottan figyel és várja a cselekedeteinket.

## Friedrich Nyugatmagyarország élén

Megalakult az ideiglenes kormány — Kikiáltják a köztársaságot — Az antant Magyarország lefegyverzésére készül

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Bécs, szept. 20. Nyugatmagyarország ügye a mai nappal az eddiginél sokkal komolyabb stádiumba jutott. A főlkéző csapatok, amelyeknek lefegyverzését kellett volna a magyar kormánynak egy időn belül végrehajtani, a ma érkezett hírek szerint függetlenítették magukat a magyar kormánytól, hogy mentesítsék a felelősség és az esetleges következmények alól.

A mozgalom élén Friedrich István áll, aki a polgári ellenállást szervezi, míg a meglevő katonai alakulatok Prónay Pál alezredek parancsnoksága alatt állanak. Friedrich István állítólag már

a holnapi nap folyamán kikiáltani az önálló nyugatmagyarországi köztársaságot,

amelynek elnökévé öt választanak meg. Az egyes községekben százaz bizottságok alakultak, amelyek a hatalmat átveszik és közvetlenül csakis a soproni ideiglenes kormánynak engedelmesskednek. Ez az ideiglenes kormány, amely a köztársaság kikiáltásáig az ügyeket vezeti, a tegnapi nap folyamán lépett hivatalba.

A nyugatmagyarországi kormánynak miniszterelnöke Friedrich István, aki egyben a külügyminiszteri tárcát is vezeti. Belügyminiszter Wlasics József, hadügyminiszter Prónay Pál alezredek lett.

A mozgalomnak kétségkívül karlista jellege is van. Friedrich csupán előkészíti az utat Károly király részére. Ismételten felbukkant a hír, hogy Károly eddigi lakhelyét már elhagyta és vagy már is Nyugatmagyarországon, de legalább is annak közelében tartózkodik. A monarchisták terve most olyan változtatáson megy át, hogy ha az antant nem engedi a Habsburgok visszatérését, nem akadályozhatja meg, hogy a nép bizalmából és választásából ne legyen államfő.

A budapesti antant-körök a legnagyobb aggodalommal nézik a fejleményeket. Bethlen magáról kijelentvén, hogy a hatalom és intézkedési joga kiesüszott a magyar kormány kezéből Nyugatmagyarországon.

A nagyhatalmak kollektív jegyzékét a mai napra várják Budapesten.

A jegyzék egyes hírek szerint tíz napi, más távirati források szerint két napi haladékos ad a magyar kormánynak Nyugatmagyarország átadására. Ha ezt nem teljesítené, ugy antant-katonaság szállná meg az átadandó területeket. Eleinte úgy tervezték, hogy az olasz kormány kap megbízást a megszállás kereszttulvitelére, de utóbb a nagyhatalmak egységes akcióját határozták el. Ezzel egyidőben elrendelnék

Magyarország lefegyverzésének teljes szigorral való végrehajtását.

A trianoni szerződés teljesítésébe ugyanis nem csak Nyugatmagyarország átadása, hanem a hadseregnek a megállapított létszámra való leszállítása is beletartozik.

Az antantnak ehhez az elhatározásához a nyugatmagyarországi események adták meg a döntő lökést. Azok a jelentések, melyek Párisba, Londonba és Rómába érkeztek, egyértelműen azt mondják, hogy a magyar hadseregnek mai létszámában való megtartása állandó nyugtalanító hatással lehet Közép-európára. Ragaszkodni kell tehát a trianoni szerződésnek a lefegyverzésre vonatkozó pontjaihoz és azokat sürgősen és szigorúan végre kell hajtani. A szerződés végrehajtásakor nem lesznek tekintettel arra a különbségre, mely a reguláris csapatok és különítmények között fennáll. Magyarországnak nem szabad semmiféle formában több katonát tartania 35.000 embernél. A budapesti antant katonai misszió utasításokat fog kapni, hogy ilyen értelemben energikusan munkához lásson.

Budapesti táviratok szerint a magyar lapok felháborodásuknak adnak kifejezést, hogy

Bécsbe három olasz zászlóalj érkezett és további katonai szállítmányokat várnak.

A magyar kormány lemondásáról szóló híreket cáfolják. Ezekből állítólag csak annyi igaz, hogy a nyugatmagyarországi kérdés elintézése után Bethlen benyújtja lemondását a kormánynak, ez azonban csak formális lemondás lesz, ép úgy, mint ahogy Teleki lemondott a trianoni békeszerződés aláírása után.

Az osztrák csendőrök Brucknál elfogtak tizenkét magyar vasutasat, akik kémszolgalatot teljesítettek. A letartóztatott vasutasokat Wienerneustadtha szállították. A legújabb párisi jelentések szerint a nagykövetség tanácsa elha-

tározta, hogy ha Magyarország a feltételeket nem teljesíti, Nyugatmagyarországot szeptember 29-én antant-katonasággal megszállják.

Genfi jelentések szerint Magyarország felvétele a népszövetségbe teljesen bizonytalan. A nyugatmagyarországi incidens azokat is el-távolította Magyarországtól, akik eddig támogatták Magyarországot. A hangulat kedvetlensége miatt Apponyi Albert gróf várta-lanul el is ütött Genfből. Megbízható forrás-ból az az értesítés, hogy

#### Magyarország vissza fogja venni felvételét kérelmét.

Bern, szept. 20. A svájci szövetség tanács hivatalosan kinyilatkoztatta, hogy Károly király Svájcban exterritorialitást élvez. A szövetség-tanács ezt a nyilatkozatát a magyar kormány kérésére adta ki, amely Károly királyt elismeri törvényes uralkodójának. Epen ezért az ex-ki-rály adót sem fizet.

#### Lehár ezredet elfogták

Bécából érkezett jelentések szerint a mo-narchista érzelmeiről ismert Lehár ezredet, aki nagy csapatokkal vonult föl Nyugatma-gyarországra, hogy itt előkészítse a visszatérő Károly számára a táj, Horváth párti szabad-csapatok Köszeg tájékán elfogták.

Lehár a szabadcsapatok egy különit-ménye egy falu községében őrzik. Olyan hírek vannak forgalomban, hogy a monarchista vezért a szabadcsapatok át akarják tenni az osztrák határon.

Ujabb jelentés szerint az elfogatás Horthy-tisztek műve, akik ilyen módon akarnak a monarchista csapatok között zavart támasztani és a jól felszerelt katonákat a maguk szá-mára megnyerni.

Ellenőrizhetetlen hírek katonai lázadás-ról számolnak be. Az osztrák vasúti sztrájk miatt az eseményekről pontos értesüléseink nincsenek. Eddig a Friedrich féle kőtársasági puccs híret sem erősítették meg.

Bécében lázas izgatottsággal néznek a fejlemények elé és a szövetség hatalmak demarsától várják a nyugatmagyarországi helyzet végleges tisztázását. Schöber kancellár ma újabban hosszasan tanácskozott a kormány tagjaival.

## Országos rabbiértekezlet Kolozsváron

— Az Új Kelet tudósítójától —

Erdély és Bánát kongresszusi és statu quo alapon álló hitközségeinek papjai szeptember 20. és 21-én országos értekezletet tartottak, amelyen a rabbik ügyein kívül foglalkoztak az általános zsidó nevelésügy, a hitközségi és más közérdekű zsidó intézmények problémái-val. Az értekezlet kimondta az Erdély-Bá-náti Rabbiegyesület megalakulását, amelyhez az összes érdekelt rabbik már előre bejelen-tették csatlakozásukat.

Az értekezlet behatóan foglalkozott az erdélyi és bánáti rabbikar anyagi helyzetével és elhatározta, hogy testületileg jár el a kor-mánynál aziránt, hogy a tagjait jogosan meg-illető államszolgálati és egyéb mértékben utalják ki, mint a többi felekezeti papjainak. Az értekezlet hangsúlyozta a rabbi-képzés intéz-ményes biztosításának szükségességét és meg-bízást adott egy legrövidebbre tervezett ki-dolgozására. A létesítendő rabbiiskola felállít-ásánál a hagyományos irányon fog nyugodni a súlypont. A gyűlésnek továbbá megbízása volt az érdekelt hitközségek legnagyobb részé-től, hogy az erdélyi és bánáti hitközségek or-szágos szövetségének megalakítását készítsék elő.

Az értekezlet tárgyalásainak jelentős ré-szét képezte a zsidó iskolaügy. A tanítás nyelv-ének kérdésében kimondta, hogy ragaszkod-ik a hitközségeknek az 1907. évi XVII. tör-vényekben foglalt jogához, hogy a gyermekek anyanyelvükön részesüljenek oktatásban, amint ezt a román közoktatásügyi államtitkárság a kolozsvári izr. hitközséghez intézett átiratában kifejezetten biemeli, emellett természetesen az iskolák az államnyelvet megillető törvényes kö-vetelményeknek is meg fognak felelni.

Az értekezlet szükségesnek tartja a meg-lévő zsidó iskolák fenntartása mellett minél több új iskola létesítését, amelyekben a héber nyelv intenzív tanítására különös súly helyezendő és ennek a célnak megfelelő tanítóképzést. Az ez-zel összefüggő kérdések állandó felszínén tar-tása végett az értekezlet kívánja egy országos zsidó tanügyi bizottság szervezését a hitköz-ségek, rabbik és tanügyi szakemberek képviselői-ből. Foglalkozott az értekezlet a hitoktatás eredményesebbé tételének módjaitól s ez-zel kapcsolatban az új tantervek megfelelő tankönyvek kibocsátásával.

Igen jelentős határozata az értekezletnek az, amelyben kimondja, hogy az országos Rab-biegyesület különös kötelességének tekintti a Keren Hajeszód, Palesztina ujjáépítési alap intenzív támogatását, minthogy ebben minden pártszemponton felülemelkedő egyetemes zsidó feladatot lát. A rabbiegyesület helyet kér ma-gának a Keren Hajeszód erdélyi intéztségében, hogy annál eredményesebb munkásságot fej-tessen ki.

**Virágnap Szatmáron.** Szatmárról élkesen érkezett jelentés közli velünk, hogy a Deborah zsidó leánygyűlés tagjai az elmúlt vasárnap zsidó uriaszónok közreműködésével virágnapot rendeztek a Zsidó Nemzeti Alap javára. Az első ilyenemű kísérlet, a zsidó nemzeti mozgalomba a szatmári nagyközönséget nemzetiségre és felekezeti különbségre való tekintet nélkül bevonni, fényesen sikerült. A verőfényes időben az utcákon köröző szatmári közönség szívesen fogadta a zsidó leányok és hölgyek ostromát és mosolygó arccal vásárolta a virágokat. A virágnap tisztán 10.120 lelt jövedelmezett a Zsidó Nemzeti Alapnak. Az elért eredményért a katonai és polgári ható-ságokon kívül, amelyek szíves előzékenységgel lehetővé tették a virágnap megtartását, vala-mint a „Szamos” napilapon kívül, amely előre hírt adott a virágnapról, nagy elismerés illeti meg a gyűlésben részt vett lelkes zsidó leá-nyokat és asszonyokat, akik közül a rendezés nagy munkájáért elsősorban Lebovits Penina, a Deborah elnöknője és Guth Lajosné, a Deborah pártoló tagja emelendő ki.

A gyűlésben résztvettek névsora a következő: Dr. Feldner Endréné, Dr. Görög Miksné, Guth Lajosné, Guth Sándorné, Dr. Hirsch Ernőné, Klein Mózesné, Pollák Andorné, Sámuel Ignácné, Schwarz Dávidné, Singer Ernőné, Sugár Fülöpné, Weisz Vilmosné, Lebo-vits Penina, Lebovits Meta, Deut ch Szilvia, Rothstein Etelka, Siche Rózsika, Jordán Ilonka, Berger Giza, Fried Margit, Springer Böske, Klein Mariska, Török Böske, Weisz Rózsa, Spiegel Ilus, Jeremiás Zsófia, Guttmann Berta, Guttmann Margit, Szobovits Sári, Klein Emma, Friedman Malka, Wiesner Mirjam, Lebo-vits Lujza, Spitz Gizella, Löwy Ilus, Markovits Ella, Sugár Vera és Anel, Spitz Fánika, Jeremiás Klára és Boris, Kertész Böske, Kiss Ilus, Helfermann Mirjam, Jeremiás Erzsébet és Gizi, Igaz Etelka, Guth Berta és Lili, Bidditz Tusi, Sámuel Elza és Olga, Grünfeld Rózei, Falkovits Ilda, Rothschild Ilonka, Görög Klára és Spitz Klára. A férfiak társadalmát a gyűlést között Márkus Sanyika képviselte. Virágot adományoztak Klein Vilmos és Princz Adél.

## Énekek-Éneke

En beteg vagyok a szerelemtől,  
En a szerelem betege vagyok,

Gonosz szemök van az asszonyoknak,  
Olyan nagyon mélyek és mélyen nagyok.

Az asszonyok szája hajnalos kert,  
Csudaharmat ül az asszonyok száján,

Báronyos hús az asszonyok melle,  
Az a szonyok melle két fehér bárny.

Az asszonyok orra, mint a lilium,  
Es tubarozsa fehér nász ágyn,

Engem öl az asszonyok illata,  
En az asszonyok illatára vágyom.

En valamikor meg fogok halni,  
Mert fojtanak vágyak és illatok,

En beteg vagyok a szerelemtől,  
En az Asszony betege vagyok.

g. j.

## Egy csomag levél

Irtá: I. L. Perez

(Kovács Ilona fordítása)

(10)

Amint második leveledet megkaptam és az eladót az én naplopóm zsebében megtaláltam, azonnal elmentem az ügyvédhez. Nagy tisztelettel fogadott a dolgozószobájában és báronyszófára ültetett.

Elmondtam neki a történetedet elejétől végig minden részletével. Nagyon figyelmesen meghallgatta, habár az előszoba tele volt emberekkel. Es mikor végighallgatta a dolgot, elkezdett a szobáján föl és alájárkálni.

Azután sóhajtott és azt mondta, hogy a

törvény szerint a leány épolj jogosan örököl, mint a fiu. S te most azt hiszed, hogy ügyed rendjén áll? Van azonban egy gonosz para-grafus is, mely szerint a férjzett nő férje jóváhagyása és meghatalmazása nélkül nem folytathat pórt.

Es amint azt mondtam neki, hogy Te, nem nekem legyen mondvá, aguna vagy, hogy férjed tőled távol van es hogy Te véleményem szerint tehetsz, amit akarsz, megállt előttem és erősen rázta a fejét.

Es azonnal szekrényéhez lépett, kinyitotta és egy könyvet vett elő es azután még egyet. Belenézett, félretette, egy másikba is belepillantott, azt is félretette; így nézett át egész csomó kisebb-nagyobb es egészen nagy könyvet. Volt egy olyan vastag könyv — nem akarok hazudni — mint egy dísznő es ebben találta meg, amit kerestél. Mert emellett a könyv mellett maradt.

Végre is azt mondta, hogy ha öt év telik el urad szökése után es a város polgármesteré-től igazolványt hozol, hogy férjed ez öt év alatt nem tért vissza, akkor ő, az ügyvéd, keresetet nyújt be a törvényszékhez es a törvényszék meg fogja engedni, hogy a pert urad jóváhagyása nélkül vezessed.

Világosan azt mondta es szószertint köz-löm veled.

Egy rubelt adtam neki. Elfintorította az arcát, mert a rubel tényleg nagyon kevés volt, de mégis elvette a pénzt. Az Isten szerelmére kérlek, drága Chanetem, küld meg nekem azonnal a rubelt, mert az üzlet nagyon rosz-szul megy es a szurok ma nem kelendő áru. Most a tényekre.

Ugy van, amint én mind g mondtam: (na-gyon igaz, hogy a szent Tóra es a goj törvé-

nyek között nagy a különbség) rablókezekbe vagyunk kiszolgáltatva. A férfi, a golem, a a balsorsfia, elválhat a feleségétől, ha akar, akár személyesen, akár meghatalmazott útján. De hármily derék is az asszony, mint pl. én, még sem tud naplopó uratól megszabadulni. Ha együtt megyünk brisze, őt hallal es hus-sal traktálják es más finom dologgal es én nem kapok mást, mint cikóriát tejjel. Ha a szuroban ül, a legjobbat a legfinomabbat kell életennem es magamnak a esontal meg-elégednem.

A „három hetet“ es a „kilenc napot“ es minden hajtánapot ép u y megtartok, mint ő. Azonban szünhasznajre egészen az övé.

A rabbihoz megy. Méhsört es almát kap. Es mit remélhetek a paradicsomban? Ott szá-moly lesznek ennek a bolondnak a lábai alatt, mig ő karoszekében ül. Mig esen a világon mégis csak gyengeelméjű ő es fél tőlem. De nem tudom, hogy lesz a paradicsomban! De azt az egyet mondhatom Neked: ha ő ott engem csak egyszer is megrug, Isten a meg-mondhatója, mit kap majd tőlem!

De egyébként: mire kell Neked a válóle-vél?! Hidd el nekem, valamennyi egy kutya! Egy se ér semmit! Talán tudod, hogy Mirjam testvéremnek tíz éven át kellett a férjét zak-lalni, mig tőle válóleveget kapott es ezért oda kellett adnia minden pénzét, ruháit, egyszóval mindent, amije csak volt. Azt hiszed, most boldog?

Ismét férjhezment, de cseberből vadebe jutott: most egy másik semmiháziit kell eltar-tania. Ker tőle válóleveget, ő azonban ugy halgat rá, mint a rabbi,\*) de most már nincs

\*) A keleti zsidó ugyanis nem nagyon tiszteli a rabbiát es alig veszi számba.

## A bajor monarchisták puccsot terveznek

Reakciós közép-európai blokk terve Magyarországgal és Ausztriával — A berlini rendőrség leplezte le a puccs tervet — Rálóttek Stresemannra

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Berlin, szeptember 20. A német birodalmi kormány és a bajor kormány megbízottai befejezték tárgyalásaikat. A bajor delegáltak elhagyták Berlint, visszatértek Münchenbe, megegyezést azonban nem vittek magukkal. A tárgyalásokat tehát befejezték, de eredményt elérni nem tudtak, mert a bajor kormány ajánlatát a birodalmi kormány elfogadhatatlannak tartja. Wirth kancellár nyilatkozott a tárgyalásokról és kijelentette, hogy

**Bajorország feltételei megfontolták a német egységet.**

A birodalmi kormány azonban még mindig reménykedik abban, hogy új tárgyalások indulnak, amelyek végre meghozzák a kielégítő megoldást.

A bajor kormány, — több tünet szól amellett, — nem is óhajtja őszintén a békés megoldást. Mert míg megbízottai Berlinben a birodalmi kormány figyelmét tárgyalásokkal kötötték le, addig magában Bajorországban lázasan készülődött a monarchista ellenforradalom. Nyíltan és leplezetlenül készültek a monarchista erők az utolsó mérkőzésre. Egész Bajorországban szervezkednek a német nacionalisták, a katonai pártok, hogy

**puccsal magukhoz ragadják a hatalmat és kikiáltásuk a független és önálló bajor királyságot.**

Az egész országra kiterjedő összeesküvést, amelyben hivatalos és nemhivatalos tényezők karöltve vettek részt, a berlini rendőrség leplezte le.

A monarchista-puccs fészke Északbajorország. Onnan irányítják és mozgatják a monarchista erők felkelését. A rendőrség beavatkozása egyelőre valószínűleg megghiúsítja a puccs kitörését, amelyet szeptember 25-re terveztek. De ha szeptember 25-én nem is történik meg a reakciós átalakulás, előbb vagy utóbb, — ha csak a német kormány le nem számol a monarchistákkal, — meg fog történni. A nacionalisták terveit nagyarányúak: nem-

pénze a nővéremnek, hogy a szabadulását megvásárolja.

Elég az hozzá, édes Chanem, Éva anyánk vétkezett és nekünk az ő bűnéért kell lakolnunk. Örökre így kell történni. Mert a férfitől még a sirban sem találunk nyugalmat. Rab-szolgák vagyunk itt és a másvilágon. Így volt és így is lesz ez mindig. Szenvednünk kell! Mert mit teyünk Isten akarata ellen?

Azért, édes Chanem, bizzál Istenben, dicseressék Ő! Légy egészséges és felejtse el az uradat. Amerikában egész biztosan rossz erkölcsöket szokott meg. Azt teszi mindegyik, aki Amerikába megy, megváltozik nevük, meg a gondolkozásuk!

Kezdetben mézédés leveleket írnak és pénzt is küldenek. Azután csak írnak és pénzt egyszer egy évben küldenek, azután ötven évben egyszer... Nem kell ott nekik a feleségük, vannak ott — sajnos — más, jobb és fürgébb asszonyok.

Nem akarok hazudni, de nálunk Lublinban a zsidónegyedben nincs egy ház sem agune nélkül. Ne remélj, hanem feledd! Gondold azt, hogy — Isten őrizz — özvegy, vagy elvált asszony vagy.

Nézz jobban utána, hogy hagyománytalanul keres valamit. Az Úr, adatak Ő, áldja meg foglalkozásodat és küldjön minden utadra szerencsét. Ezt kívánja rokonod

(Olvashatatlan aláírás.)

Az Isten szerelmére kérlek, küldd el a rubelt, mihelyt lehetséges, mert uram, ez a kenyérszűrtő és ivó, haragszik, amiért a rubelt kiadtam.

(Ugyanaz az olvashatatlan aláírás.)

(Folytatjuk.)

csak Bajorországot akarják elszakítani a német birodalomtól, hanem

**Ausztriával és Magyarországgal együtt reakciós blokkot akarnak alkotni Közép-európában.**

A terv az, hogy a Wittelsbachok jogára alatt egyesítsék a három országot. Azon a gyűlésen, amelyet a puccsisták legutóbb megtartottak, osztrák és magyar kiküldöttek is résztvettek. Van hír arról is, hogy Lajos volt bajor király Münchenben tartózkodik.

Németország egyéb államaiban is tart az erjedési folyamat. A különböző politikai erők szembenállanak egymással és készülődnek a leszámolásra.

A német néppárt szeptember 18. és 19-én tartotta meg vesztfáliai kongresszusát, amelyen egyhangulag tudomásul vette Stresemann jelentését a belpolitikai helyzetéről.

**Stresemann beszéde közben az ablakon keresztül revolverrel belőttek a szónokra, a golyó azonban célt tévesztett.**

A szocialisták és demokraták körében óriási a felháborodás az újabb politikai merénylet miatt. A többségi szocialisták is kongresszust tartottak, amelyen Scheidemann beszélt. Scheidemann kijelentette, hogy a szocialista párt egyedül nem alakíthat kormányt, egyelőre szükség van a koalícióra, amelynek szorban határozott programmal kell dolgoznia.

## Kereskedőkongresszus és árumintavásár

Kolozsvári kereskedők kirándulása Bukarestbe

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Az Uj Kelet hírt adott arról, hogy a Sfatul Negustoresc országos kereskedők szervezte a jövő héten vasárnap és hétfőn kongresszust tart Bukarestben. A kolozsvári iparkamarától kapott értesülésünk szerint, ez a kongresszus első nagyszabású megnyilatkozása lesz a szervezet működésének. A kongresszus színhelyét az egyik nagy bukaresti kulturális intézmény str. Paris 2. szán alatt lévő impozáns palotáját választották, amelynek gyűlésterme alkalmas lesz arra, hogy a legszélesebb körű érdeklődésnek is helyet adjon. Már eddig többször jelentették be részvételüket a kongresszus előkészítő bizottságnak. A fővárosi árumintavásár, amely a kongresszus ideje alatt még tart, csak növeli a kongresszus résztvevőinek számát. Számosan, akik a vásáron részt akarnak venni, a kongresszus napjait választották utazásuk időpontjául. Így a kolozsvári kereskedők is külön csoportban pénteken éjjel indulnak Bukarestbe. Akik a kongresszuson részt venni óhajtának, jelentkezzenek ma déli tizenkét óráig az iparkamaránál. Az utazás személyvonaton, ötvenszázalékos kedvezmény alapján történik. A kiránduló társaság tagjai megtekinthetik az árumintavásárt és a közgazdaságilag fontosabb középületeket. A kongresszus tárgyszorozata: a központi választmány megalakulása, az új adók kérdése és a kereskedelem szabaddátételének ügye. A kirándulásra a sajtó képviselőit is meghívták.

## Terjed az indiai felkelés

London, szept. 20. (Damian.) Az indiai minisztérium jelentést kapott az alkirálytól, amely szerint Singapur környékén a lázadás egyre erősödik. Két indiai ezred átpártolt a felkelőkhez.

## Megalakult a horvát-szlovén liga

Zágráb, szeptember 20. (R. T. I.) Zágrábban megalakult a horvát-szlovén liga, amely a sinfeinek módjára akar küzdeni a belgrádi centralizmus ellen. (MTI.)

## Uj kormány felé

Titulescu az új adókról és a leiről

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Bukarest, szeptember 21. Az „Indreptarea” mai száma foglalkozik a liberálisok manifesztumával, valamint Maniu és Vajda beszédeivel. A kormány felhivatalosa hangsúlyozza, hogy a liberálisok erőködése inkább nevétség, mint ijesztő, ami pedig a nemzeti párt követeléseit illeti az autonómira vonatkozólag, ezt úgy kell érteni, hogy a párt egyedül akarja vezetni Erdélyt és a régi királyság-beliakat a régi határon túlra utasítja. Egyébként Maniu és Vajda beszédei olyan ékesszólók, hogy „degsztáló dolognak tartja” azokkal hosszabbban foglalkozni.

## Titulescu nyilatkozata az adóreformról és a valutáról

Titulescu pénzügyminisztert, aki Svájcban tartózkodik, több magasrangú pénzügyi tisztviselő kereste fel, akiknek az új adókról és a valutáról a következőket mondotta:

— Nem csodálkozom, hogy nyíltan és titokban olyan heves kampány indult meg az új adók ellen. Erre el voltam készülve, de el fogok hátrálni minden nehézséget, mely az adók életbevitelének útját állja és bátorságot önthetek majd azokba is, akik kételkedni kezdtek egykori meggyőződésükben. Néhány nap múlva hazatérek és akkor azt hiszem, a dolgok meg fognak változni. Ki kell azonban jelentenem, hogy semmi lényeges módosítást a reformon tenni nem fogok, de különösen nem lehet szó valamelyik adónemnek a felfüggesztéséről, vagy megszüntetéséről.

A bejelentés körül támadt lármát nem egyeb, mint vihar egy pohár vízben. Majd lesz rá gondom, hogy seuki ne essen kétségbe a bejelentések bizonyultsága miatt. A bejelentések csak azokra nézve komplikáltak, akik a kibúvókat akarják megismerni, hogy azokon át az igazságot eltüntessék.

— Anji a valutát illeti — mondotta a pénzügyminiszter — Románia ma valutáris háborúban van. Mi egyelőre el vagyunk sáncolva. Kaptunk néhány erős támadást, melyek, — mint minden első támadás, — sikerültek. Nemsokára megindul azonban a mi offenzívánk és a dolgok akkor meg fognak változni. Én eddig sem estem kétségbe, most még kevésbé, különösen mikor tudom, hogy honnan jönnek a támadások a lei ellen. Egyelőre felfogom és kivédem a támadásokat, de rövidesen vissza fogok sujtani. Csak némi türelemre van szükség.

Pénzügyi és kormánykörökben megerősítik a hírt, hogy Titulescunak sikerült Svájcban negyvenmillió frankos kölcsönt szereznie. Ennek tulajdonítható, hogy a lei párisi árfolyama — magánjelentések szerint — emelkedőben van.

## Jorga a belpolitikai helyzetről

Jorga Miklós, a nemzeti demokratapárt vezére tegnap Párisba utazott. Elutazása előtt az Adeverulnak interjút adott, melyben többek között kijelentette, hogy az ország külpolitikája jó kezében van, annál kevésbé megnyugtató a belpolitikai helyzet. A parlament feloszlása elkérülhetetlen. Az erdélyi nemzeti párttal és a liberálisokkal hajlandó kooperálni, a parasztpártiakkal azonban nem, mert hozzájuk csatlakozott Stere is, aki elnöke lett a pártnak.

Ami a pénzügyi törvényeket illeti, Jorga szerint azok jók és dícséretes törekvéstől vannak áthatva. Végrehajtásuk azonban nehézségekbe ütközik.

Jorga még kijelentette, hogy azért megy Párisba, hogy ott Romániát képviselje a művészettörténelmi kongresszuson és egy román iskolát állítson fel.

## A parasztpárt országos akciója

A parasztpárt végrehajtó bizottsága elhatározta, hogy az októberi pártkongresszust megelőzőleg a párt tagjai intenzív propagandát fognak kifejteni a falvakban az új választások, a kormány lemondása és az agrártörvény megváltoztatása érdekében.

## A nemzeti párt október elsejére új kormányt vár

A nemzeti párt egy vezetőembere a sajtó egyik képviselőjének úgy nyilatkozott, hogy a nemzeti párt hajlandó bármely más politikai párttal együttműködni a következő feltételek mellett: a nemzeti párt szabad kezet nyer Erdélyben, teljesen szabad új választások, új nemzeti demokrata kormány, egészséges állami gazdálkodás garantálása s a kisebbségi kérdésben a párt már ismert álláspontjának keresztülvitele.

A nemzeti párt folytatja a harcot a kormány ellen. Szeptember 23-án Nagyszébenben tartanak ülést, a végrehajtó bizottság pedig október elején ül össze és ekkor hozza meg döntését jövő magatartását illetően. Megvan a remény, hogy október tizedikére feltehetően új kormány lesz.

## A mai minisztertanácson döntenek a kolozsvári igazságügyi és belügyi reszortok vezetőiről

Az Uj Kelet munkatársától —  
A kolozsvári reszortok közül — mint ismeretes — kétfő, az igazságügyi és a belügyi a közeljövőben új vezetés alá kerül. Az igazságügyi reszort élén Pop Viktor áll, kiváló jogász és kitűnő hivatalnok, aki a magyar éra alatt fontos kodifikáló munkát végzett és az igazságügyminisztériumnak egyik legképzettebb tisztviselője volt. Az erdélyi igazságügyet a román imperium alatt is lelkiismeretesen vezette és azokat a magyar bírókat, akik az új helyzetbe beilleszkedve, letették a román hűségüket, igyekezett érdemük szerint elhelyezni. Balint tanácselnököt és néhány régi magyar bíró magasabb rangfokozathoz segítette. A többi pedig legalább abban a fizetési beosztásban hagyta, amelyben esküteléle előtt volt. De a regáltól áthelyezett bírák csoportosítása körül sérelmek merültek föl, amelyek mindjobban kiéleződő konzekvenciákat vontak maguk után. Pop Viktor államtitkár tehát minden valószínűség szerint elhagyja helyét és vagy a felsőbb bíróságon kap állást, vagy tanszéket vála melyik egyetemen.

Értesülésünk szerint a kolozsvári igazságügyi reszort élére Cosma táblai főügyész a legkomolyabb jelöltek egyike. De szó van róla, hogy Metes prefektust, aki mellett Ko-

lozsvármegye élére került, törvényszéki elnök volt, nevezik ki a reszort vezetőjévé.

A mai minisztertanácson fognak a kérdésekről dönteni. A minisztertanács első sorban természetesen Groza erdélyi miniszter előterjesztését fogja meghallgatni, de a tanácskozásba bevonták Bucsan képviselőt, aki hosszú ideig a belügyi reszort államtitkára volt és szavának ma is súlya van a kormány előtt.

A belügyi reszort vezető állásának betöltése is szóba kerül ugyanis a minisztertanácson. Az erdélyiek álláspontja az, hogy a nagypontosságú pozícióra csak olyan férfi kerülhet, aki Erdély népét ismeri, aki itt született, itt nevelődött és aki nemcsak hirdeti a megértést, hanem tudja annak útját egyengetni, aki ismeri az ügyeket és embereket. Akik ezt az álláspontot képviselik, azok dr. Boca József, az Egységesítő Bizottság volt államtitkárát akarják látni a reszort élén, akik azonban az egységesítés gyors tempójának érdekében regáltbeli embert akarnak, ragaszkodnak Tanasescuhoz, aki a legnépszerűbb tisztviselők egyike volt és több hónapi működése idején módjában volt a viszonyokat megismerni.

A minisztertanács döntését a következő napokban nyilvánosságra hozzák.

## Megoldás előtt az ir-probléma

De Valera elfogadta az angol kormány feltételét — A népszövetségi tanács munkája — A görög minisztertanács tárgyal a békéről

Az Uj Kelet tudósítójától —

Berlin, szept. 20. Az angol ir tárgyalások még mielőtt megindultak volna, meghiusultak az ir ir alapfeltételén, amely azt követelte Angliától, hogy ismerje el az ir delegáltakat a szuverén ir állam megbízottainak. Lloyd George táviratban közölte De Valerával, hogy ezt a feltételt visszautasítja és ilyen körülmények között az angol kormány nem tárgyalhat. Az angol politikai körökben ez a fordulat nagy elkedvetlenedést és csüggedést keltett. Az angol kormány már végleg lemondott arról, hogy békés megegyezést köv az irakkal. Az történt azonban, hogy

**az ir politikusok váratlanul lemondta alapfeltételükről: az ir szuverénitást elismeréséről.**

De Valera ugyanis választáviratában közölte Lloyd Georgeval, hogy a békés megegyezés érdekében hajlandó ezt a kérdést is a közös konferencia elé vinni. Azt hiszi, hogy a tárgyalásokon olyan megoldási formát tudnak majd találni, amely megszünteti a vitákat és létrehozza a megegyezést. De Valera engedéltelen válasza nagy megnyugvást keltett Londonban, ahol most már bizni kezdnek a meginduló tárgyalások sikerében.

A Temps\* jelentése szerint

**Anglia, Franciaország és Belgium megegyeztek abban, hogy a Németország ellen szankciókat felfüggesztik.**

A szankciók felfüggesztését azonban feltételekhez kötik. E feltételek egyike, hogy Németország ismerje el a szövetségesek ellenőrzési jogát. A berlini lapok foglalkoznak a Temps\* közleményével és azt írják, hogy ez a hír korai, mert a szankciók felfüggesztésére vonatkozó tárgyalások még tartanak. A szövetséges kormányok különben októberben Brüsszelben konferenciát tartanak, amelyen a szövetséges hadseregek megszállási költségeit fogják megállapítani és felszámolni.

A népszövetség leszerelési bizottsága benyújtotta jelentését a plenum elé. A jelentés felsorolja azokat az államokat, amelyek vonatkozhatnak hozzájárulni a népszövetségnek ama átörökléséhez, hogy a tíz év előtti katonai

költségvetést nem szabad fullópnia. Ezek az államok: Franciaország, Lengyelország, Görögország és Jugoszlávia, amelyek azzal érvelnek, hogy mai helyzetük nem engedi meg az ily nagyarányú leszerelést. A jelentés kiemeli, hogy **a leszerelési probléma megoldása leküzdhetetlen akadályokba ütközik,**

elsősorban azért, mert három nagyhatalom: Németország, Oroszország és az Egyesült Államok még mindig nem tagjai a népszövetségnek.

A népszövetség ülésén Murray délafrikai delegátus ama indítványára, hogy a kisebb-ségek helyzetének ellenőrzésére és panaszait átvételére állandó bizottságot állítsanak fel, Toma Jonescu Románia delegátusa Románia, valamint Jugoszlávia, Csehszlovákia és Lengyelország nevében kijelentette;

**nem járulnak hozzá egy ily bizottság kinevezéséhez.**

Megbízó államaik aláírták a békeszerződéseket és el vannak ökölve, hogy azokat respektálják, de nem engedik meg szuverénitásuk és nemzeti méltóságuk ilyen megsértését. Az a négytagú bizottság, amelyet a népszövetség a felszülései kérdés tanulmányozására küldött ki, folytatja munkáját. Azt hiszik, hogy október első napjaiban a népszövetség már meghozhatja a döntést. A berlini kormány arra kérte a népszövetséget, hogy a felszülései állapotokat közvetlenül vizsgálja meg; a népszövetségi tanács egy bizottságának a kiküldését kéri, amelynek költségeire százezer arany márkát ajánlott fel.

Az angorai harcokban Kemaléknak sikerült ismét magukhoz ragadni a kezdeményezést. A front képe megváltozott, a nagyarányú igérkező görög győzelem kezd összezsugorodni. A görög kormány most már szívesen megkötne a békét. Így tudják az angol lapok is, amelyek azt írják, hogy

**a görög kormány közvetítésre kérte fel a népszövetséget.**

Aténben minisztertanácsot tartottak, amelyen a békekötés feltételeivel foglalkoztak. A Chicago Tribune közlése szerint Kemal pása delegátusát Genfba küldte, ahol az a népszövetségnek javaslatot fog tenni Kisázsia békéjének helyreállítására. A fronton nagyobb küzdelmek nélkül történik a görögök visszavonulása.

Az erdélyi zsidó kórházegyesület közgyűlése. Az erdélyi zsidó kórházegyesület ma délután öt órakor az elapszabályok jóváhagyása tárgyában a Szentlélek-utca 1. szám alatt közgyűlést tart.

## PIE PUS

A népszövetség költözik. Genfből átteszi székhelyét, talán Párisba, talán Brüsszelbe. A béke egyik tradíciós székhelyéről kivonul, mert a delegátusok, akik a világ vitás dolgait intézik ott, súlyos anyagi gondokkal küzdenek — a rossz valutáris viszonyok miatt. Pedig a népszövetség tagjai maguk is jó valutájú országokból, a győzők országaiból jöttek: angolok, franciák, belgák. De a tekintélyes angol font, a jó francia és a belga frank, a háború kitörése óta csak szerényen kapaszkodik a svájci frank után, amely a holland forinttal és a svéd koronával együtt a világ pénzpiacának vezető helyére jutott. A svájci frank ma a pénzkirály, megfizethetetlen és elérhetetlen: ez a bősége, ez a hatalma, ez a királykódása pedig fojtogatja a kis országot. Az idegenek messze elkerülik a félelmetes svájci frank birodalmát, a kereskedők nem vásárolnak szorgos gyáraiból és most a népszövetség is kénytelen elköltözni, mert elüzi a magasánálló svájci frank. A gazdagságból így romlás lesz, a svájci frank mara a pénzkirály, — de Svájc koldusbotra jut. Mert nincs aki vásároljon tőle, nincs aki felkeresse hegyeit és a konferenciák békés országa is megszünt lenni. Svájc katasztrófája az irigylt valutája.

\*

(—) A mádi zsidó sem volt annyira helyben, mint Hegedüs magyar pénzügyminiszter. Amikor elfoglalta a miniszteri széket, a korona Zürichben egy egész öttized szantimot ért el és ma, amikor Hegedüs bucsut mond a hárszónszéktől, pont ugyanannyit ér. Tehát kvitték egymással. A kurzus és Hegedüs. De nemcsak a zürichi kurzus, hanem a magyarországi kurzus is. Ha gazdaságilag eredményeket értek volna el, a kurzuspolitika tartható lett volna. De ma az a helyzet, hogy a szerencsétlen ország zülük, szegényedik s ugyanolyan mértékben gazdagodnak vezetőpolitikuskai. A panamak szennyes hullámai már régen a miniszteri székek pereméig érnek fel és nincs az az árvizi hajós, aki ki tudná menteni a csuromvizet, fekete politikai fókákat. Ezek szárazra csak akkor kerülhetnek már, ha a politikai porondon kiterítik őket. Hegedüs már szárazon van, de még visszaszól: apró, kis rohespierek követni fogtok.

\*

(—) A keresztény kurzus előtt nem volt tabu sem az emberi élet, sem az emberi vagyon. Erjedő időket élünk, új reformációk vajudnak, tehát az inkvizíciók esaközök sem jelenthettek meglepetést. A más ember élete és a más ember vagyona nem volt tilalmi korlát a keresztény kurzus előtt, de annak hittük volna legalább a templomokat. Nem a belső hiunek és meggyőződésnek — amellyel nem rendelkeznek — kellett volna megálljt kiáltani a templomok kapui előtt, hanem a külszin látszatának józan megőrzése. De nem így történt. Az izsáki zsidótemplomot szétrombolták és a romok közé vályogvető cigányokat telepítettek, a sósuti zsidótemplomot olesó áron, mint occasiót kapta meg egy falusi gazdálkodó, a hercegfalvi zsidótemplom egy bognármester tulajdonába ment át és a padjai is valamely bubos, fehér kemencében melegednek. A középkorban, ha valaki üldözött elől egy templomba szaladt, ugy a legmarconább rablólovagtól is megmentekült, ma már a templom maga sem biztos, ha padjai véletlenül megérnek háromezer koronát, ab helyben, azonnal átvehető a különítményi vezetónél. De senki sem hiszi, hogy az utcára dobott tőratekercekekkel a templomot becstelentik meg. Csakis és egyedül önmagukat.

A német arany hivatalos árszija.

Berlinből táviratozzák. A Birodalmi Bank a 20 márkás arany értékét 390 papírmárkában, 1 kg. arany arát pedig 56 ezer márkában állapította meg.

## Cionista politika

Az Uj Kelet számára írta: Robert Stricker

A zsidó nép Palesztina-követelményeivel a sanremói béketárgyalások idejében általános szimpátia központja volt, Sanremó óta pedig felületesen nézve ugylátszik, izoláltságban maradt. Wilson baráti szava, amely annyi segítséget hozott, elhangzott visszhang nélkül; Harding Amerikája igyekvéseinkkel szemben néma és hideg. A be nemavatkozás, a tartózkodás politikája minden olyan kérdéssel szemben, amely Amerikát közvetlenül nem érinti, van most felszínre. Bizonyára nem véletlen, hogy az új amerikai cionista vezetőségnek Harding elnökhöz intézett felirata gyöngye visszhangot keltett. Franciaország amely Szokolov fíradhatatlan felvilágosításai révén oda jutott, hogy a zsidó Palesztina elleni aktív ellenállását megszüntette, ma még sem viseltetik különös barátsággal a zsidó ügy iránt. A közeli Keleten való tervei érdekében ugylátszik, minden olyan törekvést támogat, amely a cionizmus ellen irányul. A helyzet az, hogy Franciaország támogatja az összes mohamedám, katolikus és ortodox csoportok törekvéseit, amelyek tudvalevőleg ellenséges tendenciával viselkednek a zsidósággal szemben. Az újabb időben hangsúlyozott diplomáciai orientálódás a pápai Róma felé, a helyzetet még kritikusabbá tette.

Olaszország a győző államok tanácsában a zsidóság egyik legjobb barátjának bizonyult, ma azonban semmi jelét nem látjuk annak, hogy a Cionista Világszervezethez kapcsolatot keresne.

Svájc, Belgium, Hollandia, Japán, Németország, Oroszország és az új államok egyáltalán nem törődnek a cionizmussal.

Az az őszinte és büszke állítás a cionizmusról, hogy ez nem tisztára zsidó ügy, hanem világprobléma, melyben az egész emberiség érdekelve van és az az alapelv, hogy az igazán cionista politikának arra kell irányulnia, hogy minden kultúr nép legalább alapjában ismerje meg a nagy zsidó mozgalmakat, ugylátszik, a Világszervezet és a vezetőség e kívánsággal szemben nem mutat megfelelő erélyt.

A realpolitikuskok gondolhatnának arra, hogy azok a népek és államok, amelyek ma még a cionista politika útjait nem ismerik, holnap a népek tanácsában Palesztina sorsát a mi politikánk irányvonala szerint döntsék el. Nagyon kell ügyelnünk, hogy minden államot megnyerjünk magunknak. Gondoljunk csak arra, hogy világotrengető, hosszas, hónapokig tartó küzdelmek után a két óriás: Anglia és Franciaország vitájában a törpe Spanyolország referált a felsőszélezi kérdésben. Amikor 1921. tavaszán a zsidókérdést a népszövetség tanácsa elintézés céljából tárgyalta, kiderült, hogy Brazília, Japán és Belgium magatartása döntötte el az egész ügyet.

A cionizmus politikai izoláltságán Anglia legutóbb tanusított barátságos magatartása valamit lendített. Nagy baj, hogy a mandátumkérdést a népszövetség még nem intézte el s ezzel a cionizmus ellenségei számára még mindig alkalom adódik a londoni hangulat elmergesítésére. Az arab zavargások és az Angliában oly sűrűn hangoztatott takarékoskodási követelmény közvetve, de mégis nem sokat használt a cionizmus ügyének.

Az imént mondottak alkalmasak arra, hogy az embereket elkedvetlenítse és nem osoda, ha ezek a tények a cionista táborban reakciót idéztek elő. Vannak politikusok, akik kijelentik, hogy csakis a Palesztina-munka áldáshozó, mindeh más politika a kockázatok sorozata. És meg lehet érteni azokat, akik az Európától való eltávolodást és az ázsiai népekkel való együttműködést hirdetik. Hiszen tudjuk, hogy az európai hatalmak elismerték a zsidók Palesztinára való jogát és csak az arab nép az, amely Palesztina körül érdekelve van.

Mindennél fontosabb, hogy politikuskaink tisztában legyenek azzal, hogy a cionizmus nem belső zsidó ügy csupán, hanem világprobléma. A Világszervezet kötelezze magát, hogy ez irányban nagyarányú politikai munkát fog végezni. Legfontosabb, hogy a Cionista Világszervezet és az angol kormány között szabad és közvetlen érintkezés jöjjön létre. És míg a mandátumot a népszövetség ei nem intézi, egy palesztinai kormány nem ismerhető el Anglia és a Cionista Világszervezet között összekötő szervnek.

A kongresszus kötelességévé tette a vezetőségnek a nagy koncepcióju politikai munkát. Ne feledjük el azonban, hogy ez csak megfelelő szervezet után és csak megfelelő pénzeszközök segítségével érhető el. Ne csak két férfi vállára sulyosodjon a nagy feladat. Weizmann és Szokolov mellé segítséget kell állítani: teljes értékű munkatársakat. Nagyon fontos azonban emellett, hogy a világszervezet komoly és nagyarányú sajtószolgálat fölött rendelkezze. Enélkül a világ egyetlen nagyobb organizációja sem tudott nagyobb szabású dolgot végrehajtani. Ha ezek a követelmények teljesülnek, akkor a cionista politikának nem kell tartani attól, hogy teljesen magára maradjon.

## A háborus Madrid

— Az Uj Kelet levelezőjétől —

Madrid, szeptember. A város felett a szeptemberi hóhullám tunya félálma remeg. A szűk kis mellékutcákban legyektől ellepve, körüldongva, rongyos gyarmekok és sovány öregek fekszenek. Madrid eszernyi kis életerében pang a lét. Fíradtan vonszolják magukat a bágyadt csongotésú villamosok, a nagy avenueken is. Csak a Calle de Alcalá és a Puerta del Sol kávéháza ragyognak valami forró lazban. A terraszokon gyémántgyűrűs szép nők és a mellillai háboru-konzervszállítói ülnek, míg az utcákról sóvár szemmel hámul be a nyomor.

Majd minden órában szétröppennek az utcákon az újságok óriáslepkéi és egy pontosan dolgozó központi instrumentum céltudatosságával akarják telvílányozni a hénult Madridot a Rif sziklák között eszszkáló fegyveres embercsoportok helyzetváltozásai, melyeket megváltó győzelmeknek ragyogtatnak mind duntalan. Madrid azonban hénult és szunnyad.

Madrid felé ma bus katonavonatok futnak, melyeknek csattogásában asturiai parasztoi imádkoznak otthonmaradt családjukért. Egy szörnyű raká: aggodalom és emberi szivszorongás utszik nyolevankét tengelyen Madrid felé. A tábori szállítványvezetőség távirataiban csak egy számot jelent mindez, köznyelven pedig egy bataillont. Széltében-hosszában járják e vonatok mostanába Spanyolországot.

Madrid nagy pályaudvarai magukba szívják a vonatokat, hogy kiszárvartva egységes irányításban lökjék ki őket a tenger felé. Az aszus vidékek, melyeknek mélyén, mintha egy régi történelmi betegség ragódnék, egykedvűen nézik a gördőülő transzportokat. Zuloaga festményeinek hegyei néznek be a vonatok ablakán telve rejtett mártíriummal. Hallgatag táruk ók, e hegyek és síkok. Rezignáltak, mint magányos világtól elesett parasztjai a hívő Spanyolországnak.

Csak Bilbaonál más a tájék arca. Az „Altos Hornos“ iparvidéke, a kohóművek kéményerdője, csupa veszedelmes lobogástól hangos békeidőben is. A fiatal Spanyolország jövőteremtése vajdik benne mindig. Most az ország óriás teste ernyedten hanyatlak vissza a harc erőfeszítéséből, de egész Bilbao egy tiltakozás a háboru kitérése óta.

Mellilla környékén huszévésék vére hull a forró afrikai földre. A tenger tulsó partján pedig lethargiába hénult Spanyolország. Csak Bilbao forr egyre, engesztelhetetlen elkeséredésben. Így látszik mindez a háborus Madridból 1921. szeptemberében.

— Az amerikai segélybizottság megérkezett Moszkvába. Helsingforsból jelentik: Az orosz segélykötőt vezető amerikai bizottság ma Moszkvába érkezett. A szovjetkormány felhívta az összes hatóságokat, hogy az amerikaiaknak mindenben legyenek segítségükre és mindenről tájékoztassák őket.

## HIREK

Az UJ KELET feliratai:

|             |     |
|-------------|-----|
| Szerkesztés | 877 |
| Kiadóhatal  | 844 |
| Zs. N. Sz.  | 558 |

### Figurák

Hosszu és egyenes, mint egy jomkippuri gyertya és úgy világít a szemé: engesztelő-meleget. Haragot és gyűlöletet régen kivetett magából, most már csak jószág van a szívében. Ez az arcán is meglátszik. Helven esztendő barázdái között a szelid szeretet derüje naposodik.

— Siess, reb Sije — mondja reggel az urának — a szegények és a királyok nem várhatnak. Nagy bajban van az a szegény Kalischer. Ha holnapig nem fizet, dobra ütök a cök-mókhát. Tegnap itt járt szegény, láttam rajta, hogy oda van. Egészen tanácstalan. Siess, reb Sije, az isten áldjon meg. Adjal neki valami jó tanácsot.

Reb Sije a szakdlát birizgálta batoratlan elgondolkodásában.

— Talán egy kis pénzt is viszek neki. Genendel olyan hevesen emelle fel a reszketős fejét, hogy reb Sije egy kicsit bizony megijedt.

— Pénzt? — szólt jámbor megütközéssel — Kalischernek nem pénz kell, hanem segítség. Aztán pénzből mennyit adhatsz? Csak nem szegyenitél meg egy-két forinttal. Többet pedig nem adhatunk. Hát inkább csak tanácsot adjál neki. Egy jó tanács egy milliót ér.

Reb Sije elvitte a millióját és Genendel arcán, ahogy utána nézett, a látott boldogsága ragyogott.

Aztán rendbe szedte a selyemsionyt, rátette a fekete gyöngyös fejkötőt és leült imádkozni. Az ablaknál ült és közé közé kinézett, nem jön-e valami kéregető. Később előbb előszedte a Cine-rinét és abban lapozgatott. A jó öreg szemeket megfelfőzte a meghatottság. Minden sor jószágra serkentett. Segítsétek a szegényt, segítsétek az árvt meg az özvegyet. Sírni kell, mikor az ember arra gondol, hogy mennyi jószág van a zsidó könyvekben.

Hát olvasott és várta hogy jól tehesen. Epen a kávéját szüresőltette, mikor a folyosón félénk lépések kopogtak. No, ez egy kéregető.

Genendel letette az úrkét, felállt és figyelt. Az arcán várakozás és aggodalom reszketett. Leste: merre megy a kéregető. Jobbról a lánya lakott, balról lakott a gazdag Elzászer.

A kéregető még nem döntött. Bizonytalanul ide-oda topogott. Genendel nyugtalanul az ajtó felé ment. Ez a szegény, szánalomraméltó ember jobb felé tájékozódott. Ez képes rá, hogy a lánya ajtaján kopogtasson. A lánya színtén jó asszony, de még meggyondolatlan. Tegnap is öt forintot osztogatott el a szegények között. Hiszen így még csinálni fojja magát. De miért adjon a lánya, mikor ő helyette is szívesen segít a szegényen.

Kinyitja az ajtót és barátságosan köszönti a koldusasszonyt.

— Csak győjön lelkem, itt jó zsidók laknak. Reménysegek világosodnak a koldusasszony szemében.

Genendel a szobába vezeti.

— No, üljön le és öntse ki a szívét. Hiszen látom, maga nem közönséges koldus. Ugy, hát a lánya köhög. Persze, hogy annak orvos-ság kell és az orvosság drága. Azt nem kapja két garasért az ember. De azért ne sirjon. Az isten akarta, hogy ide jöjjen. Nézz, lelkem, én szívesen adok magának egy pár garast, de ez semmi. Hanem itt laknak az Elischerék. Elischernek egy drága jó asszony és az adni fog magának akár öt hatost is. No jöjjen, lelkem, oda vezetem. Mert tudja, egy keveset én is akarok a mievőből, aztán nagy öröm az, ha látom, hogyan ragyog annak az asszonynak az arca, mikor jól tehet.

A szegény asszonyt Elischernekhez vezette. Elischernek adott neki öt hatost és az arca nem is ragyogott.

*De Genendel boldog volt, mert jót tett. Az asszony is boldog volt, mert őt hatást kapott és nagy boldogságában el is felejtette, hogy mások is laknak még a folyosón.*

*Délben vidáman fogadta az urát:*

*— No, reb Sije, máma szép napunk van. Te adtál jó tanácsot Kalischernek én meg szintén kiélvezhettem magamat. En Elischernek tettem szívességet. Elvezettem hozzá egy szegény asszonyt, akivel jót tehetett. Reb Sije, hidd el nekem, az ember ne is éljen, ha jót nem tehet.*

u. p.

**Ma Jehudit irodalmi est.** A Jehudit zsidó nők kultúregyesülete ez évre nagyarányú kulturprogramot dolgozott ki, amelynek egyik részét az irodalmi matiné adja. Az első irodalmi estét ma 22-én este 9 órakor tartja meg az egyesület a vármegyeháza nagytermében. Belépődíj személyenként 5 lei. A műsort dr. Fischer József megnyitó beszéde fogja bevezetni. A műsoron Cseh Boriska zongorán kísért énekeszám, felolvasás és Becsky Irén szavazata fog szerepelni, aki zsidó költőket fog ismertetni. Friedmann Ignác hegedűművész saját szerzeményeit adja elő.

**A romániai németek csernovici kongresszusa.** Csernovicból jelentik: A nagyromániai németek kongresszusa, amelyen a németek politikai szervezkedéséről tárgyaltak, végetért. Korlusch képviselő kijelentette, feltétlenül szükséges, hogy az összes romániai németek egy politikai blokkban tömörüljenek. A kijelentést a kongresszus nagy lelkesedéssel vette tudomásul és megalakították a nagyromániai németek egyetemes szövetségét, amelyben a szászok, a svábok s a bukovinai, valamint a beszarábiai németek foglalnak helyet.

**Angol újságírók jönnek Erdélybe.** Bukarestből jelentik: Néhány napja a fővárosban tartózkodik az angol újságíróknak egy bizottsága, az angol újságíró szövetség elnökeinek egy bizottsága, az angol újságíró szövetség elnökeinek vezetésével. A román újságírók egyesülete a vendégek tisztelésére bankettet rendezett. Az újságírók az okiráltságból Erdélybe fognak jönni, hogy az itteni viszonyokat tanulmányozzák.

**Rendelet a Romániába menekült zsidók nyilvántartásáról.** Bukarestből táviratozzák, hogy a Monitorul Oficial holnapi száma rendeletet közöl, mely az Ukrajnából és Lengyelországból menekült zsidók elhelyezéséről és nyilvántartásáról gondoskodik.

**Bezúrták a református tanárképzőt.** Dr. Prie Octavian vallás- és közoktatásügyi államtitkár elrendelte a kolozsvári református tanárképző bezárását. A felosztató rendelet azzal vádolja az egyházat, hogy az intézmény felállításának a bejelentését elmulasztotta. Egy másik vád szerint a tanárképzővel az egyház egyetemi jogokat bitorolt, amelyben diplomákat és doktori bizonyítványokat adott ki. A kultuszállamtitkárság leirata elrendeli a tanári kar felosztását és utasította az egyházat, hogy az iratokat Petre Porutiu dr. egyetemi tanárnak adja át. A tanári kar felosztására nem került nagy fáradságba, mert annak legnagyobb része repatriált a zsidó egyetemhez történt kinevezés folytán. Az iratokat lezárták és várják az államtitkárság részéről kirendelt biztost. Természetesen a beiratkozásokat bizonytalan időre el kellett halasztani, de remélhető, hogy a felebbezésnek, amelyet Bukarestben benyújtottak, meg lesz a kívánt eredménye.

**Kihírdették az ítéletet kresfeldi tisztek pörében.** Bukarestből jelentik: A kresfeldi tisztek pöre befejeződött. A III. hadosztály bírósága Balaban és Enescu főhadnagyokat valamint Stavache ezredesét és Kontantinovic hadnagyot felmentette.

**Százmillió tüzkár Franciaországban.** Párisból táviratozzák: Batignollesben hatalmas tűz pusztított, mely igen sok házat elhamvasztott. A kár több mint 100 millió frank.

**Erzberger gyilkosai.** Berlinből jelentik: Erzberger gyilkosait még nem tartóztatták le, de már megállapították kilétüket. Tegnap az eddig letartóztatottak közül négyet Olenburgba vitték, ahol helyszíni szemlét fogtak tartani.

**Hova kell fordulni karhatalmi kiköltötésnél.** A lakáshivatal rendelkezései következtében még most is számtalan szor előfordul, hogy a közönség, a sérelmes intézkedések ellen, a rendőrségnél keres orvoslást. Mint a rendőrprefekturától hivatalosan értesülünk, az ilyen felebbezések semmiféle eredménnyel nem járhatnak, mert a rendőrség mindannyiszor csak a lakáshivatal utasításait hajlja végre, saját felelősségére sohasem lakoltat ki és egyáltalában semmiféle kezdeményező lépést nem tesz. Azoknak tehát, akiket bármilyen lakástügyi sérelem ér, egyenesen a lakáshivatalhoz kell fordulni, még akkor is, ha az a sérelem közvetve a rendőrség útján történik. A rendőrprefekturán az erőszakos kiköltötések nyomán sietve megjelenő felek időt takarítanak meg és esetleg eredményt érnek el, ha azonnal a lakáshivatalhoz mennek, amelynek egyedül áll jogában a rendőrség embereit visszarendelni.

**Ausztria megkapta az angol segély első részletét.** Bécsből jelentik: Tegnap félmillió angol font érkezett Bécsbe, mely egy része az Ausztria részére nyújtandó angol segélynek.

**Lloyd George beteg.** Londonból jelentik: Lloyd George több napja lázas beteg.

**Ismertető előadás az adókról.** Az új adók körül uralkodó tájékozatlanság megszüntetésére dr. Bálint pénzügyi titkár ma délután félhatárkor ismertető előadást tart a kereskedelmi és iparkamarában. Dr. Bálint főleg a forgalmi és luxusadóról fog adni felvilágosítást.

**Házasság.** Farkas Rózi és Lanczet Mór vasárnap folyó hó 25-én délután 3 órakor az ortodox nagytemplomban tartják esküvőjüket.

**A pályaudvar nem tartozik a rendőrséghez.** Néhány hét óta a kolozsvári pályaudvaron megisméltődtek azok a anomáliák, amelyek a vagyonbiztonság terén az elmúlt télen uralkodtak. Egymásután történnék lopások és fosztogatások, vagonokat és raktárakat törnek fel, anélkül, hogy a nyomozást kellőképpen és eredményesen megindítanák. A pályaudvari őrség tekintetében ugyanis félreértések vannak a különböző közbiztonsági hatóságok között. Minthogy az állomáson a szigancának külön kirendeltsége van, a rendőrség nem tekinti azt hatáskörébe tartozónak és a hozzá beadott feljelentéseket a szigancának adja át elintézés végett. Mint most a rendőrprefekturától hivatalosan értesülünk, a pályaudvaron és közvetlen környékén előforduló kihágásokban és büntügyi esetekben ezentúl kizárólag a szigancra fog eljárni és ezért a feljelentéseket közvetlenül annak az állomáson külön e célra ottlévő kirendeltségéhez kell benyújtani. Így a nyomozás is lényeges erőmegtakarítással fog járni.

**Álhírek a román-eseh katonai mozdulatokról.** Ungvárról jelentik: Tegnap az a hír terjedt el városzerte, hogy a cseh-szlovákiai magyar határra román katonaság érkezett, amely Magyarország ellen meg fogja kezdeni a hadműveleteket, ha Nyugatmagyarországot ki nem irtik. Ez a hír természetesen nem felel meg a valóságnak s annyi igaz csupán, hogy egy román katonavonatot utazott Podkarpatska Russon keresztül. A vonaton 1600 közlegény és 30 tisztt volt. Németországba mentek, hogy átvegyék a békeszerződés értelmében Romániának járó lovakat.

**Kettős öngyilkosság Aradon.** Aradról jelentik: Tegnap reggel a Baross-parkban Mandl Jenő huszonegyéves fogtechnikus és Bozó Teréz huszonötéves kasszírő öngyilkosságot követett el. Mindketten meghaltak. Tetítük oka szerelmi bánat.

**Karlsbadi porcellántró.** Bludskopf préselt üvegáru és cseh táblaüveg érkezett nagy mennyiségben Fischer üvegüzletben Cluj, Piata Unirii 18.

## Ongyikos lett az egyetemi beiratkozás előtt

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Tegnap délelőtt tizenegy órakor megrendítő öngyilkosság történt Kolozsvárott, a Calea Victoriei 17. számú házban. Itt lakott az egyik butorozott szobában Paguba Napoleon Amosz érettségizett tizenkilencéves fiatalember, aki a középiskolai tanulmányok elvégzése után most a jogi fakultásra akart beiratkozni. Paguba, családvi viszonyai miatt súlyos anyagi gondokkal küzdött. Könnyelmű életmódja következtében szülei már régebben minden támogatást megvontak tőle, legutóbb pedig kitagadták. Mindezek a körülmények, az egyetemre való beiratkozás előtt nyomasztokban éreztették hatásukat és ezért Paguba elhatározta, hogy a reménytelen jövő elől a halálba menekül.

Hétfőn este későig kimaradt. Barátaival kávéházzal-kávéháza jart, korcsmákat keresett fel, sokat ivott és éjfél felé egyik Medico Militarbeli kollégájával részegen tántorgott haza. Otthon azonnal lefeküdt és másnap késő délelőttig aludt. Háziaszonyának ez egyáltalában nem tűnt fel, mert Paguba, amióta lakója volt, lusta életmódot folytatott. Annál nagyobb volt a rémtülete, amikor tizenegy órakor Paguba szobájából revolverdörrenést hallott. A ház szomszédaival azonnal a szobába igyekezett, ahol ekkorra már minden elcsendesült. Paguba, szobája padlóján, vérző mellel fektült, mellette füstölő revolver. Halott volt.

A ház lakói értesítették az esetről a rendőrséget, ahonnan dr. Josif Hosszu tiszti orvos egy rendőrtiszttel sietett ki a helyszínre. Dr. Hosszu konstátálta, hogy Paguba közepnyagyasú revolverrel szíven lőtte magát és azonnal meghalt. A rendőrség megbízottja átkutatta Paguba ruháit és könyveit, de azok között semmiféle öngyilkosságára vonatkozó írást nem talált. Kihallgatták Paguba háziasszonyát is, aki vallomásaiban megerősítette a Paguba rendetlen életmódjáról szóló híreket. Az öngyilkosságról értesítették Paguba szüleit. Holttestét fel fogják boncolni.

## KOZGAZDASAG

### A nagybankok konzorciuma hajlja végre az állami gabonakivitelét

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Az ideai gabonatermés feleslegét tudvalevőleg a kormány külön minisztertanácsi határozattal lefoglalta és annak kivitelét államilag fogja végrehajtani. Az állami gabonakivittel szemben több oldalról kifogások merültek fel és lépések is történtek abban az irányban, hogy a gabonakivitel a kormány ezáltal is a magánkereskedelmre bizza. A fővárosi kereskedelmi és iparkamara, mint a RTI. jelenti, épen tegnap este foglalkozott a buzakivitel ügyével. Franconi buzanyagkeskedő kijelentette, hogy a kormány beleavatkozása a kereskedelembe mérhetetlen károkat okoz az országnak. Teodorache szerint szükséges egy nagyobb külföldi kölcsön felvétele, de román valutában, hogy ezáltal a lei hazakerüljön. A javaslatot a gyűlés nagy lelkesedéssel tette magáévá.

Ezek a kísérletek azonban eredménytelenek maradtak és a kormány, főleg a valuta megjavítása érdekében, sürgősen hozzálátott a nagyarányú kivitel munkálatainak befejezéséhez. Az országszerte felállított bizottságok bevásárolták a szükséges gabonamennyiséget, ahol pedig a vásárlás nem járt eredménnyel, ott a rendelet értelmében kényszeráron rekviráltak.

A németországi szaklapokban olyan hírek voltak elterjedve, hogy a francia kormány lemondta azokat a gabonarendeléseket, amelyeket ezidén a román kormánytól tett, sőt ezzel hozták kapcsolatba a lei leromlását a párisi tőzsdén. A hírek nem felelnek meg meg a valóságnak és a kivitelre kerülő gabonamennyiség legnagyobb részét mégis csak Franciaországba szállítják.

A kiviteli munkálatok különben annyira előrehaladtak, hogy — mint Bukarestből ma táviratozzák — a nagybankok szindikátusa erre a célra már meg is alakult. Jellemző, hogy a politikát ebből az elsőrendű állami

érdeket jelentő vállalkozásból sem tudták ki-  
küzöbölni és a bankok szindikátusában a libe-  
rális párti pénzintézetek nem vesznek részt.  
A szindikátus „Sindex” név alatt alakult és a  
Marmarosch Blank, Crisoveloni, Creditul Roman  
és a Comerciala Romana bankokból áll. A  
bukaresti pénzügyminisztériumban tegnap írták  
alá a nagybankok és a kormány megbízottai  
az export lebonyolítása vonatkozó szerződést.  
Az állam és a konzorcium között kötött meg-  
egyezős értelmében a kivitelre kerülő gabonát  
idegen valutában fogják az államnak kifizetni.  
A leinek az utóbbi napokban megint  
emelkedő tendenciát mutató külföldi árfolyamát  
a most megindult gabonaexport kétségtelenül  
jelentősen fogja megjavítani.

**Az áprilisi és augusztusi vám-  
bevétel.** Bukarestből jelentik, hogy a pénz-  
ügyminisztérium kimutatása a legutóbbi vám-  
bevételekről a következő adatokat közli: Az  
április—augusztusi időszakban belélt vámbe-  
vételek 489 millió többletet jelentenek a tavalyi  
bevételekkel szemben. Ebben az időszakban  
222 millió volt a bevétel, 389 a kiviteli illeték  
és 108 millió 2 százalék megbízási illeték.  
Tavaly ugyanezekben a hónapokban összesen  
234 millió lelt tett ki a bevétel. (RTL)

**A kivitel új szabályozása.** Buka-  
restből jelentik, hogy a kormány a jelenlegi  
kiviteli táblázatokat a következőképpen módosította:  
Kiviteli tilalom alá esik: Öntött és  
nyersvas, cink, alumínium, lignit, kő-zén, kocsz,  
mosatlan gyapjú és hulladékai, minden fajta  
halak, tej és tejtermékek a juhvaj és kaskaval  
kivételével, továbbá mindennemű papír, mosó-  
szóda, parafin, kocsikenőcs és ásványzsirok,  
bükkszőrök, repce és vadrepce. Nem vibetők  
ki: vashordók és boros, szeszes és sörös fa-  
hordók. „Podil” fajta 6 éven alóli ökrök sem.  
Erdélyből nem exportálható minden fajta ökrök,  
4 éven alóli tehénnek, 8 éven alóli apaállatok.  
Külön engedéllyel a következő áruk és termé-  
kek exportálhatók: Sertések; zsir, állati zsirok,  
füstölt húss, sózott és kikészített szalonna, ce-  
ment, gypjurongy, fűzelékek, zöldségfélék,  
pirít, ócskavas, bükks és ölgyalpfa, burgonya,  
kaskaval és gyümölcskonzervek.

**Valutajárlás:**

Bukarest, szept. 21. Márka 95—98, leva 78—75,  
font sterling 340—345, francia frank 680—685, svájci  
frank 15'60—15'70, olasz lira —, drachma 435—445,  
dollár —, arany —, ezüst —, osztr. kor.  
—, cseh korona 105—108, szokol —,  
Napoleon —, lengyel marka —, dinár 90—  
95, török lira —, magyar korona —.

Páris, szept. 21. Bukarest 14 3/4, London 5066,  
Newyork 1861, Róma 58 3/4, Berlin 18'75, Madrid —,  
Svájci 239'50—.

Bécs, szept. 21. Lei 1625, dollár 1639—, belga frank  
—, francia frank 115—, svájci frank 286—, holland  
forint —, dán korona —, jugoszláv korona  
—, norvég korona —, svéd korona —,  
szokol 1945, leva —, lira 6800—, marka 1580—,  
lengyel marka 94—, font sterling 6100—, rubel —,  
magyar korona 290, dinár 2950—.

Zürich, szept. 21. Bukarest 565—, Berlin 550—,  
Amsterdam —, Newyork 580, London 3160—,  
Páris 4110—, Milano —, Brüsszel —, Kopen-  
hága —, Stocholm —, Krisztánia —, Madrid —,  
Prága 690—, Budapest 105—, Zágráb 240—,  
Buenosayres —, Varsó 18—, Bécs 55—, osztr. leb.  
kor. —.

Budapest, szept. 21. Lei 905—, font sterling  
—, leva —, dollár 585—, francia frank  
4065—, marka 585—, lira 2430—, osztrák  
kor. 37 3/4—, rubel 41 1/2—, svájci frank —,  
szokol 685—, dinár 1100—, lengyel marka  
18'50—, napoleon —.

**SPORT**

**Sámson Ifjúsági-Szatmári Sport  
Egylet.** A mérkőzés a mármaroszi zsidó csapat  
állandó felénye mellett 2:0 eredménnyel végződött.

Főszerkesztő: DR. FISCHER JOZSEF  
Felelős szerkesztő: MARTON BÉNO  
Kiadó: KADIMA kiadóvállalat részv.-t.  
Szerkesztőség: Calea Nap. Ferdinand (volt Ferenc József-ut.) 48.  
Kiadóhivatal: Szentlélek-utca 1/a.  
Fiókkiadó-  
hivatal: Arad, Str. Alexandri 1.  
Szatmár, Bahányi-utca 24. sz.

**„SZÍNHÁZ”**

**HETI MŰSOR:**

Csütörtök: Az ördög. (Uj belanulással s új szerep-  
osztással. Bérlet 10. szám B.)  
Péntek: Szilveszter. (Operettujdonság, először.  
Premiére helyárrakkal. Premierbérlet  
3. szám.)  
Szombat: Szilveszter. (Operettujdonság másodsor.  
Napibérlet 11. szám C.)  
Vasárnap d. u.: Peleskei nótárius. (Olcsó helyárrakkal.)  
Vasárnap este: Szilveszter. (Operettujdonság, 3-adszor.  
Napibérlet 12. szám D.)  
Hétfő: Szilveszter. (Operettujdonság, 4-edszor.  
Napibérlet 13. szám A.)  
A műsorra tűzött előadások jegyei előre megválthatók a  
színház pénztáránál.

**A „Prometheus” magyar bemuta-  
tása.** A magyar színház a jövő hét péntekjén  
mutatja be Victor Eftimiuinak, a bukaresti  
nemzeti színház igazgatójának „Prometheus”  
című darabját. A darabot Kádár Imre fordí-  
totta a magyar színészegegyesület megbízásából  
és ugyan csak ő tervezte a darabhoz készült  
teljesen új díszleteket. Az előadás, amely  
irodalmi és művészeti szempontból jelentős  
eseményben, a szerző is meg fog jelenni, ki-  
vüle Goga és Groza miniszterek, valamint a  
bukaresti színházi világ számos kitűnősége. A  
kolozsvári premier után a vidéki színházak is  
bemutatják Eftimiu klasszikus darabját.

**A színházi irodai hírei:** Az ördög. Mol-  
nár Ferenc világhírű drámája Az ördög hosszabb pi-  
hentetés után csütörtökön este szerepel újra a színház  
játékrendjén. A címszerepelt Forgács Sándor, Jolánt  
Baróti Erzsé, a szemtelen Elizát Hajnal Klári, Jánost  
Táray Ferenc, Cinkát pedig Izsáky Margit játssza.  
Péntek este Márton Géza és Balassa Emil új operettjét  
adják. Az új operett címe Szilveszter. Szombaton má-  
sodsor, vasárnap harmadszor és hétfőn negyedszer adják,  
Seregh Marcsával, Kabdebó Ducival, Hort Lívivel, Áldor  
Juliskával, Bálinttal, Réthelyivel, Berkivel és Leóvegyvel  
a főbb szerepekben. — Vasárnap délután mérsékelt  
helyárrakkal és Szentgyörgyi István föllépésével a Peles-  
kei nótárius szerepel a színház műsorán. — Szorgal-  
masan folynak a próbak Victor Eftimiuinak a román  
irodalom egyik legnagyobb élő költőjének hatalmas mű-  
véből a Prometheusból. A drámat együttes legkiválóbb-  
jai fogják a verses tragédia szerepeit játszani. A Pro-  
metheust Kádár Imre dr. fordította. A bemutató elő-  
adás a jövő hét közepén lesz.

**A meggök műsora:** Egyetem-mozgóban:  
Csütörtökön Az aranyziv. Remek szép Manicelli-film.  
A cselekmény fordulatok, a rendezés, kiállítás pazar.  
Pénteken és szombaton nagyszerű Pathé-film. Az asszony  
Évától máig. Vasárnapról az amerikai Pathé-gyár nagy-  
szerű újdonsága, Lengyel zsidó. Megrázó erejű dráma,  
főszerepben Amerika leghíresebb színésze, Frank Kean.  
— Apolló-mozgóban: Csütörtökön, Aranyos Frida, Lotte  
Neumann mesteri alakítása. Pénteken és szombaton  
szenzációs kalandordráma, a híres Harry Piellel a fő-  
szerepben, Tom Parker búne, vagy Harc a tenger alatt  
Vasárnap, A titokzatos idegen, floridai halászdrama,  
csodaszép tengeri felvételekkel. — Uránia-mozgóban:  
Csütörtökön, a diadalmos Cezarina ötödik és legszebb  
része, Ophir az ötezer éves város. Pénteken és szom-  
baton a Cezarina hatodik része, Miss Napoleon New-  
yorkban.

**Az Uj Kelet előfizetési árai:**

Egész évre 380—L. Negyed évre... 100 L  
Fél évre... 200—L. Egy héra... 40 L  
Egyes szám ára helyben, vidéken és pályaudvarokon 1'50 L

1284

**M**indenféle porcellánárukat,  
kristályfehér üvegárukat,  
kőedényt és táblalüveget  
azonnal szállítunk

Ornament üveg és kilt érkeztek

! ! !

Szerezze be lámpaáru  
szükségletét

**Komlós Testvérek**  
ORADEA-MARE — NAGYVÁRAD  
Kérjen árajánlatot!

**Uj kóser étterem megnyitás!**

Ma csütörtökön, szeptember  
22 én nyitik meg az Unió-  
és Mátyás király-u. sarkán a

**„Lloyd” ort. kóser étterem**

Van szerencsénk a n. é. közönség tudomá-  
sára hozni, hogy a mai napon a modern  
kornak megfelelően átalakított elsőrangú

**ORT. KÓSER ÉTTERMET  
NYITOTTUNK**

Minden igyekezetünk a tisztelt közönség  
legmesszebbmenő igényeit kielégíteni. —  
Elvállalunk bankett-, lakodalmak-, társas-  
vacsorák stb. rendezését a legújutányo abb  
áron. — Előzékeny, figyelmes és pontos  
kiszolgálás. — A nagyérdemű közönség  
szíves támogatását kéri

**LÓWY ÉS FEUERLICHT**  
tulajdonosok

**Grünwald és Péchy**

**Üvegcsiszolda,  
tükrörárgyár és  
épületüvegezési vállalata**  
Oradea-Mare, Str. Gerliczy-utca 16

tudatja, hogy tükröüveg-  
szállítmánya megérkezett!

Készít mindenféle csiszolt butorüve-  
geket és tükröket, tükrök újrafoncsor-  
ozását. — Fintükrök I. II. III. rendű  
(10/16 coll) ládákban. Épületüvegezés!  
Minden méretű valódi cseh tábla-  
üvegek állandó nagy raktára

Alapított | **HERCZ IMRE** | Telefon-sz.  
1911-ben 436

dísznásztr. és szalonna nagykereskedő  
**ORADEA-MARE—NAGYVÁRAD**  
str. Vlahuta (Szent János-u.) 32. sz.

**Helyi ügynököket keresek!**

**A legjobb rum-essencia 65 lei,  
más essenciák 75 lei kg.-kénti**

árban kaphatók

**Glück Henrik gyárában**  
Oradea-Mare (Nagyvárad) Calea Viet.  
1253  
(volt Kolozsvári-u.) 74

Legolcsóbb bevásárlási forrás!

**DEUTSCH K. I.**

üveg és porcellán nagykereskedés r. t.  
**Oradea-Mare — Nagyvárad,**  
Str. Nicolae Jorga, v. Zöldfa-u. 4.  
Telefon 71 Interurban

Állandó nagy készletek fehér, kristály,  
üveg, karlsbaldi porcellán, diszmu- és  
konyhaberendezési cikkekből.

# APRÓHIRDETÉSEK

Egy sor ára 1 lel. Vastagabb betűvel a le  
Legkisebb apróhirdetés ára 10 lel.

**Egy jó szakácsnő és ügyes kiszolgáló-lány keresetért** keresetért. — Wesselényi-utca 10. 2581-I

**Helybéli vegyészeti gyár** cégjegyzője keres lehetőleg különbejáratu butorozott szobát. Ajánlatok Str. Petru Major 8. 2579-I

**Intelligens fiatalember** jobb zsidó családnál teljes ellátást keres. Cim a kiadóhivatalban.

**120 ML I-a boroshordó** 3-600-ig eladó Janovitz Emilnél, Zsibón. 2575-I

**Eladó mozi!** Prima vetítógép oxigénes palackokkal, esetleg berendezés is eladó Janovitz Emilnél, Zsibón. 2576-I

**Mellfűző-készítők figyelmébe!** B. tudomására hozom a t. mellfűző-készítőknek, hogy bevezettem agra eladásra mindenféle anyagot, amely mieder készítéshez, sztkészes. Kivánatra mintával és árakkal szolgálhatok. Kiváló tisztelettel: E. Rosenzweig Str. Regina Maria 6.

A világhíru **Kerpel Kézfimlítő Kerpel szappan Kerpel Bébészappan Kerpel hiatőpor** kapható kicsinyben és nagyban Rózsa nagydrogeriában Cluj-Kolozsvár, Piata Unirii 26 Mátyás kir. tér) — 1266

Jomkipurra alkalmas **POSZTÓCIPÓK** „HERCULES” cipőüzletbe Str. Regele Ferd. 5 női 22, férfi 25 lei árban kaphatók

אורנונים לולבים אונד הרסים אנגרא אונד ענדעמייל צו האכטן בייא דער לאנגיאהרנען פירמא

**E. Rosenzweig** Str. Regina Maria 6. **Menyhért Wald** Str. Mikos Kelemen 17.

„Melissát” **kérjen, ha finom cukorkát akar!**

**Szenzációsan olcsó könyvek!**

**Zengő hárfá**  
Buber, Bialik, Móricz Rosenfeld, Kis József, Veér Andor stb. kiváló írók válogatott műveiből összeállította: **Bán Hona**..... Ára Lei 12,—

**Zsidó reneszánsz**  
Irtá: Grottó Mór.. Ára Lei 12.—  
Kapható az UJ KELET kiadóhivatalában, Szentlélek-utca 1 szám alatt.

**Szilágyi Eleonora R.-T.**  
Ajánlja: likőr, rum különlegességeit. Elsőrendű penzsgőt és borát. 1210 **Szecs nagyraktár**

**A Temesvári Gyapjipar Rt.**  
kolozsvári fióküzletében:  
Gal. Viktoriel (Kossuth Lajos-u.) 24 eredeti gyári áron kaphatók: **férfi- és női gyapjuszövetek**  
En-gros és en-detall!  
**HARISNYAÁRUK EN-GROS!**

**DOMBRIA**  
**POSZTÓ-GYÁR**  
készít és elad, vagy mcstott gyapjuért kicserél va ódi „homes pune” elsőrendű uri- és női divatszöveteket Gyári raktár: Rudolf-ut 22

Eladó kisebb **üzlethelyiség** a város egyik legforgalmasabb utcájában. Cim a kiadóhivatalban 2582-I

**Makói vöröshagyma,** fokhagyma, zöldség a legelőnyösebb vaggontételekben: 2564-I  
**Weinberger Simon-nál** Temesváron, II., Fő u. 31. szám szereshetők be

Kisebb gyárhelyiség bérbe esetleg megvételre kerestetik. — Ajánlatok: Str. Petru Major 3. Telefon: 548 2580-I

**BLUMENFELD ÉS SIMON RT. CLUJ** 1208 Bor, szesz, nagykereskedés, likőr- és rangyár  
Ajánlja saját főzött szilva-, seprtpálinkáját és cognacját, kitűnő likőr- és rumkülönlegességeit, valamint finom uradalmi fűszereit **Str. Julia Maniu (v. Szentgyörgy-u.) 23**

„METROPOL”-ban **Café-restaurant** és elsőrangú cigányzene esténként (1206)

**L'or crém**  
a legjobb arc- és kezápoló.  
Főraktár:  
**László és Társa**  
parfumeriája CLUJ, Piata Unirei 12. (v. Bittóhelyiség)

Szatmári Ort. Izz. Hitközségtől  
**Dályázat**  
Ezennel pályázatot hirdetünk egy 30-40 év között levő román, heber, német és magyar nyelvtudással bíró jegyzői állásra, mely állás 1922. januárban betöltendő. Fizetés megegyezés szerint.  
Kellően felszerelt pályázati kérvények folyó hó végéig köldendők a fenti címre.  
Szatnár, 1921. szeptember 7.  
2559-I. **Hitk. elnökség.**

**CHEMNITZI (NÉMETORSZÁG)**  
férfi-, női- és gyermek **harisnyák és kötött-árak**  
— gyári lerakata —  
**Berkovits Dávid — Máramarossziget**  
Főter, Városház-épület. — Kérjen mintákat!

**KLEIN ÉS LAZAR**  
nemzetközi szállítási vállalat  
Arad, Str. Col. Pirici (Vörösmarthy) 2.  
Rendszeres gyűjtő és vagonforgalom a külföld valamint belföld minden irányából és irányába  
Kirendeltség a curctici határállomáson

**CURORA ÉS CSOROLÁDE RARTAR**  
LUSZTIG és NUSSBÄCHER Calea Regole Ferdinand No. 31  
Szállítunk postán, utánvét mellett.

**Deutsch Testvérek** Cluj, Piata Unirii (v. Mátyás király-tér) 30.  
Nemzetközi szállítási vállalat. — Rendszeres gyűjtő- és vagonforgalom a külföld, valamint a belföld minden irányából és irányába. — — Fuvardíjviszterítését és felülvizsgálást irtoda.

Csak egy ut vezet az erőhöz, egészséghez a páratlan hatásu

**HIGIEA SOSBORSZESZ**  
Kapható mindenütt!  
Gyártja: „HIGIEA” Kosmetikai és Vegyészeti Gyár 1956  
CLUJ — KOLOZSVÁR

**LEGOLCSÓBB BEVÁSÁRLÁSI FORRÁS**  
880  
costüm-szövetekben, bárszonyokban, — vásznakban Blous-selymek — minden színben..... 44.— Lei  
**WEISZ ÉS MOLNÁR**  
női-divat áruháza Kolozsvár, Wesselényi-u. 7

Kész nyári ruhák, hölgyek és leánykák részére érkeztek **SIPOS JENO** céghez  
Főter 17. szám.

**KRISTÁLY**  
Fest, tisztít. TELEFON 500, 11-21

**Elvámolás! — Nemzetközi szállítmányok!**  
**AZ ERDÉLYI AUTOMOBIL SZÁLLITÁSI R.-T.**  
jutányos feltételek mellett vállal mindennemű szállítást, beraktározást, költöztetést saját párnázott butorkocsijaival ugy helyben, mint vidékre. — Vasuton szállítandó áruk biztosítását előnyös feltételek mellett vállalja  
Városi iroda: Cluj-Kolozsvár, P. Unirii (Mátyás kir.-tér 7. Telefon: 67  
Vasuti iroda, raktárak és fuvartelep: Str. Call Ferate 6. (Vasut-u.) 6  
Telefon: 4-67  
**Nemzetközi szállítmányok! — Elvámolás!**